

Список використаної літератури:

1. Приходченко Т. А. Фактори та умови формування інноваційного середовища регіону. *Інтелект XXI*. 2017. № 4. С. 94-98. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2017/2017_4/17.pdf
2. Центр створення та розвитку стартапів "Перемога". *Офіційний сайт НУ «Чернігівська політехніка»*. URL: <https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2023/08/czentr-peremoga.pdf>
3. Комплексна Програма підвищення конкурентоспроможності Чернігівської області на 2021-2027 роки «Чернігівщина конкурентоспроможна». URL: https://www.cg.gov.ua/web_docs/1/2021/04/docs/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0.pdf
4. На Чернігівщині запустили бізнес-інкубатор для ветеранів/ветеранок та їх родин: як це працює? *Час Чернігівський*. URL: <https://cntime.cn.ua/na-chernigivshini-zapustili-biznes-inkubator-dlya-article/>
5. Франція посилює допомогу у відновленні Чернігівщини. *Міністерство відновлення*. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35368.html>

УДК 330.142

Клименко А. Б., аспірант

*Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»
Харківського Національного Університету ім. В.Н. Каразіна*

СПІВІДНОШЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОБ'ЄКТІВ, СТВОРЕНИХ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ШІ)

В реаліях сьогодення, цифровізації вітчизняної економіки, головним драйвером стабільного розвитку підприємства, реалізація нових проєктів, є наявність та використання інтелектуального капіталу як основного активу, який використовується в рамках діяльності, наданні послуг, поставці продукції. Відповідно саме інтелектуальна, інформаційна, нематеріальна складова (патентовані чи непатентовані технічні рішення, ноу-хау, програмні продукти та інші об'єкти інтелектуальної власності), є джерелом подальшого розвитку компаній, а отже саме така інтелектуальна складова має бути об'єктом ефективного управління для зростання обсягів діяльності, та розвитку. Отже, саме інформація як окремий економічний ресурс та результат інтелектуальної або творчої праці, стає одним з ключових чинників зростання потенціалу підприємства.

Проблеми ідентифікації інтелектуального капіталу, впливу його на діяльність підприємства ставали предметом дослідження багатьох вітчизняних та іноземних вчених. При цьому на сьогодні можемо говорити про те, у вітчизняній та іноземній науці сформувалось декілька підходів до ідентифікації інтелектуального капіталу, у тому числі – з акцентом на сукупність знань персоналу – Стюарт Томас [3]; людський та структурний капітал – Базилевич В.Д. [4, с. 64]; інтелектуальний продукт, який має вартісну оцінку, об'єктинований та ідентифікований (відокремлений від підприємства), утримується підприємством (суб'єктом господарювання) з метою ймовірності одержання прибутку – Бутнік-Сіверський О. Б. [5]).

Зважаючи на вищезазначене, та аналізуючи теоретичні підходи, які сформовані сьогодні для ідентифікації інтелектуального капіталу, може бути запропоновано розглядати інтелектуальний капітал підприємства як певний об'єкт (актив), який відповідає одночасно чотирьом ознакам: створений в результаті наукової та творчої діяльності; є ідентифікованим та юридично оформленим; здатен генерувати економічний ефект; витрати на його створення можуть бути достовірно оцінені. Такий підхід надає можливість ідентифікації та відображення інтелектуального капіталу на підприємстві.

При цьому, в умовах цифровізації економіки, одним з ключових питань, яке постає перед компанією стосовно управління інтелектуальним капіталом є питання ідентифікації таких активів, а саме надання їм реальної юридичної природи, можливості захисту прав на них, його передачі. В зазначеному вище контексті виникає питання щодо віднесення до інтелектуального капіталу знань та інформації, об'єктів, які створені за допомогою штучного інтелекту (ШІ). Дослідженнями питань ШІ в управлінні економічних агентів займалися велика кількість вчених таких як: Хокінг С., Н'юел А., Саймон Г., Маккарті Д., Маск Е., Мак Нік Бостром Е., Прескотт Т., Прайс Х., Іванюк Д., та інші. Проте, навіть в деяких працях вітчизняних вчених, елементи штучного інтелекту продовжують здебільшого розглядатись як інструмент управління, підвищення ефективності діяльності, просування тощо, уникаючи питання про ідентифікацію результатів його роботи як окремого капітального активу для підприємства [6, с. 140].

Відповідно до Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, штучний інтелект – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [5]. Таким чином – визначальною ознакою ШІ є здатність самостійно створювати певні об'єкти (які неможливо створити виконанням суто послідовністю механічних процедур чи алгоритмів).

Відповідно до ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» виділяється право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою. Так, неоригінальним об'єктом, згенерованим комп'ютерною програмою, є об'єкт, що відрізняється від існуючих подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта [1]. Крім того Закон передбачає, що таке право особливого роду (*sui generis*) виникає внаслідок факту генерування цього об'єкта і починає діяти з моменту його генерування, та таке право може бути відчужено на користь іншої особи. Таким чином, незважаючи на відсутність фізичної особи як автора, творця, в створенні певних об'єктів, якщо вони створені за допомогою ШІ, вони також можуть ідентифікуватись як об'єкт правовідносин, а отже – мають шанс бути включені до складу інтелектуального капіталу підприємства. При цьому «інтелектуальна» та «творча» складові фактично замінюються діяльністю ШІ як «творця» певних об'єктів та знань. На можливості ідентифікації результатів використання ШІ як інтелектуального капіталу звертає увагу вчений-економіст О. М. Собко [8, с. 39].

Зважаючи на викладене, на сьогодні інтелектуальний капітал підприємства може бути визначено як комплекс інформації, науково-технічних знань, ділового або виробничого досвіду, який є наслідком наукової або творчої діяльності або – застосування штучного

інтелекту. При цьому головною умовою його ідентифікація як окремого активу підприємства є здатність до генерації додаткового економічного ефекту, і можливість бути оціненим та юридично визначеним.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> (дата звернення: 27.09.2024)
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» від 02.12.2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 27.09.2024)
3. Thomas A. Stewart Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations. New-York: Doubleday, 1997. 240 pp.
4. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: підручник. – 3 вид. – К.: Знання, 2014. 671 с.
5. Бутнік-Сіверський О. Б. Інтелектуальний капітал (теоретичний аспект). Інтелектуальний капітал. 2002. № 1. С. 16-27.
7. Комерціалізація інновацій: захист інтелектуального капіталу, маркетинг та комунікації : монографія / за заг. ред. канд. екон. наук, доц. Л. Ю. Сагер, канд. екон. наук, доц. Л. О. Сигиди. – Суми: Сумський державний університет, 2022. 363 с.
8. Собко О. М. Інтелектуальний капітал підприємства: концептуалізація– функціонування– розвиток : монографія. – Тернопіль: Крок, 35. 2014. 360 с.

УДК 339.9.012

Внукова Н.М., д.е.н., професор
*НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрНУ
Харківський національний економічний університет ім.С.Кузнеця*

ЄВРОПЕЙСЬКА КЛАСТЕРНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Одним з пріоритетних напрямів інноваційного розвитку в ЄС є реалізація кластерної політики [1]. Саме інноваційна складова відіграє основну роль у формуванні кластерів і забезпеченні їх розширення. Інноваційний процес розглядається як системний процес створення, розповсюдження та застосування нововведень.

Із досвіду Європейської Комісії, яка характеризує кластери як пов'язані групи компаній, розташовані поблизу одна від одної та які мають достатній масштаб для розвитку, вважається, що саме кластеризація є драйвером інноваційного процесу, який може вплинути на створення нових робочих місць (на кластери припадає майже 25% загальної зайнятості в ЄС) за рахунок синергії реєстрації більшої кількості міжнародних торгових марок і патентів [1], до яких можуть долучитися суб'єкти господарювання з України, зокрема, під час переміщення бізнесу в умовах воєнного стану. Перспективним для інноваційного процесу є створення нових бізнес-можливостей як для науки, так і бізнесу для їх інтегрування у європейські та глобальні стратегічні ланцюги створення вартості, які є підґрунтям для сталого інноваційного процесу.

Під дією глобальних викликів кластерна політика ЄС використовує кластери для реалізації пріоритетів ЄС. Прикладом є єврокластери, що фінансуються через Програму